

El llenguatge

Haver-hi o no haver-hi (II)

La persona de qui s'indica l'existència per mitjà del verb haver impersonal, és a dir, haver-hi, pot ésser representada en l'oració per un terme relatiu. Dit altrament, una subordinada relativa pot dependre d'una oració principal formada, essencialment, per un temps qualsevol del verb haver impersonal. I aquesta oració subordinada relativa tant pot ésser adjectiva com substantiva, amb què tenim dues solucions gramaticals diferents, per a l'expressió d'una mateixa idea. Tant podem dir, per consegüent, N'hi ha que no s'ho creuen i Hi ha qui no s'ho creu. L'única diferència és que la primera construcció suposa necessàriament la pluralitat del subjecte de la subordinada i en la segona, en canvi, aquest mateix subjecte —representant per qui— tant pot ésser del singular com del plural. En la construcció N'hi ha que no s'ho creuen l'antecedent del terme relatiu és el pronom feble en (n'), l'únic, tal com vam veure ahir, admès per haver-hi, i usual, en català, per a representar grups nominals no esmentats abans quan tenen valor molt genèric —en aquest cas, persones— o es dedueixen clarament pel sentit del verb: Cantar-ne una, Dir-ne una de grossa. Comparem, d'altra banda, l'ús de qui en Hi ha qui no s'ho creu i en l'aforisme popular Qui té gana somia pa.

No creiem que es pugui posar en dubte la bondat de cap d'aquestes dues construccions, encara que algunes vegades algú no s'hagi estat de manifestar la correcció o admissibilitat exclusiva de l'una o de l'altra. En podríem adduir una bella munió d'exemples —de totes dues— dels nostres primers lingüistes i escriptors. Unicament, potser, valdria la pena d'indicar que la primera construcció, N'hi ha que..., és més popular, i que l'altra, Hi ha qui..., és més pròpia de la llengua literària o culta, encara que avui ja és corrent de sentir-la en el llenguatge col·loquial.

10.9.80

Importa encara més d'assenyalar que la construcció amb una relativa substantiva permet més possibilitats i variants que no pas la construcció concurrent, ja que el terme relatiu no s'hi veu subjecte a la dependència de l'antecedent. Observem, així, en aquest exemple de J V Foix, com el relatiu ve a confondre's —o a transformar-s'hi— amb una expressió distributiva: Hi ha qui canta la Font del Ocellets; qui la fàbrica de filats dels senyors Perers i Tutusaüs; qui la Moreneta. Anàlogament, el relatiu qui admet el reforç dels articles definits el i els, que introdueixen, respectivament, matisos de determinació i de pluralitat en la persona representada per aquell pronom: Hi ha el qui plora i el qui riu, Hi havia els qui deien que sí i els qui deien que no.

Albert Jané